

RADAR

Historiedidaktisk Tidsskrift

Praksisfaglighed i historiefag og eksterne læringsmiljøer

Af Dennis Hornhave Jacobsen

Januar 2025

Korrekt citering af denne artikel efter APA-systemet
(American Psychological Association System, 7th Edition):
Jacobsen, D. H. (2025). Praksisfaglighed i historiefag og eksterne læringsmiljøer.
RADAR – Historiedidaktisk tidsskrift, (2025). DOI: 10.7146/rhdt.v9i1.152721

Praksisfaglighed i historiefag og eksterne læringsmiljøer

Af Dennis Hornhave Jacobsen, Undervisnings- og udviklingsansvarlig hos Skoletjenesten Kolding

Med udgangspunkt i en case fra Skoletjenesten Kolding viser artiklen, hvordan praksisfaglighed kan se ud i et eksternt læringsmiljø. Det belyses og diskuteres, hvordan konkrete eksempler fra et undervisningsforløb om besættelsestiden kan illustrere dimensioner af et historiefag, der realiserer den politiske ambition om øget praksisfaglighed. Artiklen giver dermed et bud på, hvordan man kan tale om og udvikle praksisfaglighed som begreb og som praktisk undervisning i spændingsfeltet mellem grundskolens historiefag og eksterne læringsmiljøer.

Indledning

Praksisfaglighed som praktisk faglighed, faglige praksisser eller praktiske elementer i skolens fag?

Begrebet praksisfaglighed har de seneste år fået stor bevågenhed, men det er stadig de færreste, der kan give en stringent og præcis definition af, hvad begrebet dækker over.

I den politiske aftale om styrket praksisfaglighed i folkeskolen fra 2018 handler praksisfaglighed således både om et konkret valgfag, praktiske elementer i eksisterende fag og et generelt fokus på erhvervs-

uddannelserne (Regeringen, 2018). *EVA – Danmarks evalueringsinstitut* understreger derudover, at der ikke findes nogen forskningsmæssig afgrænsning af, hvad der ligger i betegnelsen praksisfaglighed eller praksisfaglig undervisning (EVA, 2019, side 12).

Inspireret af de definitions-mæssige uklarheder vil jeg i denne artikel give ét bud på, hvordan man som både eksternt læringsmiljø og historielærer kan arbejde med flere elementer af fænomenet praksisfaglighed i relation til skolefaget historie.

I den skolepolitiske debat gøres praksisfaglighed blandt andet til løsningen på en mere motiverende og varieret skoledag. Det er også tanken med *Den åbne skole*, hvor fx foreninger og kulturinstitutioner understøtter arbejdet med de faglige mål i undervisningen (BUVM, 2024). Den opgave har mange historiefaglige aktører involveret sig i. Fx Skoletjenesten Kolding, som udviklede en skoletjeneste i kølvandet på reformen i 2013.

Med min lærerbaggrund er jeg dog smerteligt bevidst om, at historieundervisningen ikke kan flytte ud af skolen hver gang – timeforbruget er tungt, transporten koster og vikarpuljen presser. Så ud over at bidrage til en historiefaglig afgrænsning af begrebet praksisfaglighed, kommer analysen også til at beskæftige sig med, hvilke elementer fra det eksterne læringsmiljø der kan overføres til klasseværelset.

Artiklen er baseret på erfaringer som læreruddannet underviser i et eksternt læringsmiljø, og de konkrete eksempler er fra vores praksis hos Skoletjenesten Kolding. De er på den måde ikke udtryk for et generelt billede af, hvordan undervisningen foregår i eksterne læringsmiljøer.

Når der refereres til eksterne læringsmiljøer, er det en væsentlig detalje, at det dækker over besøgssteder med deciderede skoletjenester, hvor genstandsfeltet formidles i et gennemtænkt didaktisk design. Det er sådan det gøres i Skoletjenesten Kolding.

Der er således ikke tale om en bredere forståelse, hvor et eksternt læringsmiljø også kan bestå af byrum eller andre spor fra fortiden som står uformidlede hen.

Når det fremhæves her er det for at tydeliggøre at referencer til egen praksis fx altid indbefatter en underviser, der har defineret et didaktisk design og guider eleverne i den didaktiske ramme.

Fra praktisk case til praksisfaglighed

Den følgende case er en beskrivelse af et undervisningsforløb om kilder til besættelsestiden i Kolding. Den er formuleret på baggrund af et forløb hos Kolding Stadsarkiv, som er en af de lokationer Skoletjenesten Kolding er tilknyttet. Skoletjenesten dækker derudover Museum Kolding og delvist Kongernes Samling – Koldinghus. Casen skal fungere som baggrund for at vise, hvordan man kan forstå praksisfaglighed på grundlæggende forskellige måder i en historiefaglig sammenhæng. I den efterfølgende analyse bliver casen derudover brugt til at give praksisnære bud på, hvordan flere af de praksisfaglige elementer kan inspirere undervisningen tilbage i klasseværelset.

Foto: Eva Kristensen

Brikker til besættelsestidens Kolding

Denne case beskriver et tretimers udskolingsforløb, hvor omdrejningspunktet er lokale kilder til besættelsestiden i Kolding.

Intro:

Som anslag introduceres eleverne for arkivet. Hvad betyder et STADSarkiv? Hvilken slags kilder har man? Hvor mange? Hvorfor er det nødvendigt at være bevidst om afsender og dateringen på kilderne? Dette leder over til, at eleverne hører sangen En lærke letted. Teksten er skrevet i Kolding i befrielsesdagene af Mads Nielsen, der var apoteker i byen, og melodien er komponeret af Mathias Christensen, der ligeledes er fra Kolding. Eleverne sætter ord på den stemning, som sangen formidler. Vi drøfter derpå, hvad det betyder for sangen som kilde til besættelsestiden, at den er skrevet ganske kort efter befrielsen.

Arbejde med originalt kildemateriale:

Eleverne får udleveret en kildepakke, som repræsenterer en afgrænset tematik i relation til besættelsestiden – fx modstandsmandens selvfortælling, danskere der samarbejdede med tyskerne, kvinder der var kærester med tyskere og behandlingen af tyske flygtninge. Hver kildepakke er knyttet til en fysisk brik i et puslespil. Eleverne skal på baggrund af kildematerialet vurdere, hvilke 3-5 informationer der er de vigtigste at kende til for at forstå hvad kilderne handler om. Efter undersøgelsen får de udleveret et foto, som viser en scene der har relation til kilderne. Fotografiet er deres brik til puslespillet. Fotoet er gjort sort/hvid og eleverne skal med farver og tilføjelser fremhæve, hvad de har hæftet sig ved af vigtige elementer fra fortællingen i kilderne.

Foto: Kolding Stadsarkiv

Undersøgelse i byens rum:

Inden opsamlingen bliver grupperne teamet op, så de har mulighed for at nuancere hinandens fortællinger. Det kan fx være modstandsmanden som stilles over for et eksempel på lokale personer, der har arbejdet sammen med tyskerne. Grupperne får så udleveret et kort over byen, hvor der er fremhævet specifikke lokationer, der knytter sig til fortællingerne fra kildesættene. Eleverne skal bruge kortet ude i byen, hvor de på de historiske lokationer præsenterer for hinanden, hvad de har fundet frem til i kilderne. Derudover skal de drøfte, hvilke forskelle og ligheder der er mellem deres fortællinger og de personer, der optræder i dem. Samtidig skal de overveje, hvad man ikke kan vide om dem ud fra de kilder, som de har arbejdet med.

Foto: Kolding Stadsarkiv

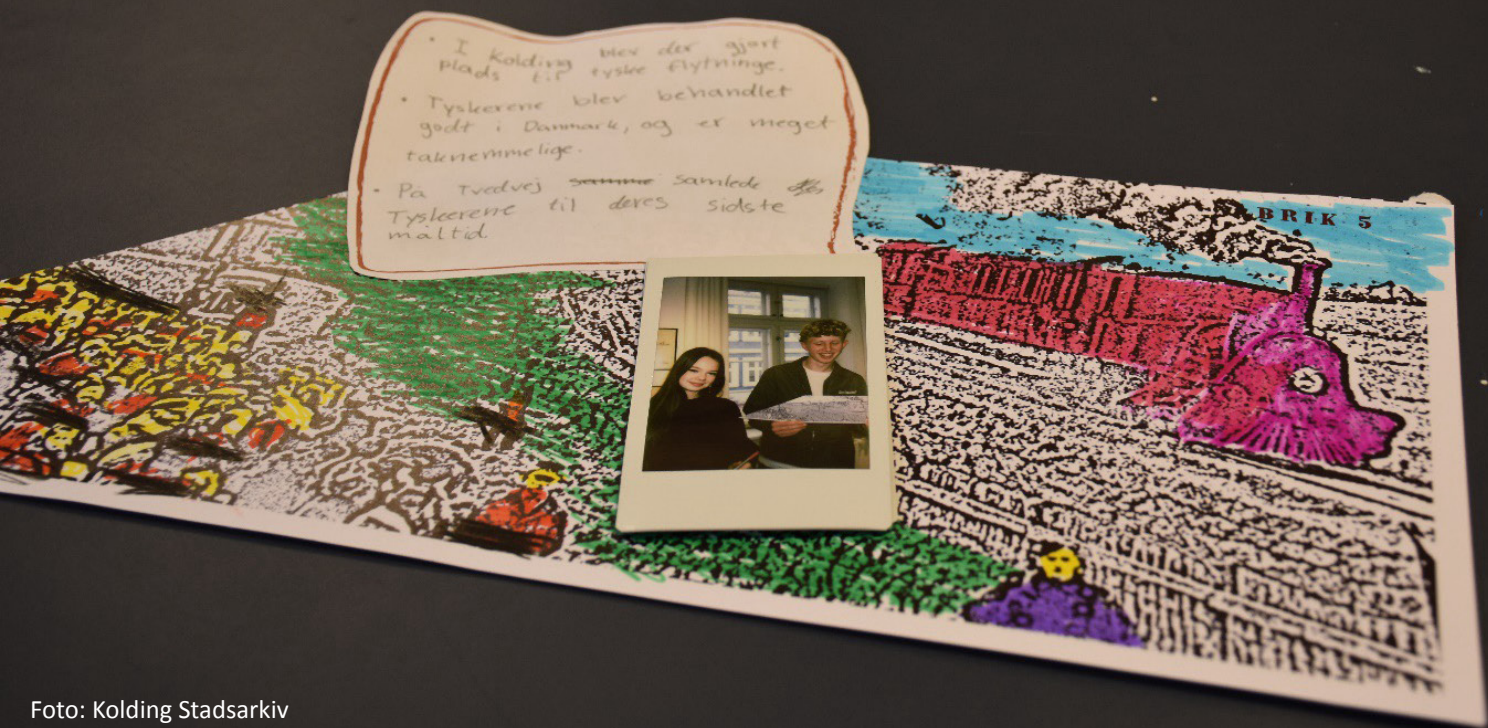

Foto: Kolding Stadsarkiv

Afrunding:

I en dialog mellem underviseren og eleverne samles brikkerne fra de forskellige grupper til et samlet puslespil. Når puslespillet er samlet, er der stadig et tomt felt i midten, som skal illustrere, at man aldrig får et fuldstændigt billede af en fortidig begivenhed, uanset hvor mange perspektiver og kilder man har til rådighed.

Foto: Kolding Stadsarkiv

Analyse af casen – hvad siger/fortæller det om praksisfaglighed?

I kortlægningen af folkeskolernes arbejde med praksisfaglighed opdeler *Danmarks Evalueringsinstitut* begrebet i fire forskellige aktivitetstyper. Aktivitetstyperne er henholdsvis kropslige og aktive aktiviteter; problembaserede og anvendelsesorienterede aktiviteter; aktiviteter med fokus på fremstilling af et produkt; aktiviteter, der er erhvervsrettede eller rettet mod en virkelig praksis uden for skolen. (EVA, 2023 side 15)

Den følgende analyse tager udgangspunkt i denne opdeling og giver konkrete bud på, hvordan opdelingen kan bruges til at forstå og udvikle de praksisfaglige elementer i spændingsfeltet mellem det eksterne læringsmiljø og historiefaget.

Kropslige og aktive aktiviteter

For at det skal give mening, at kropslige aktiviteter understøtter historiefaglighed og ikke bliver til "bevægelse for bevægelsens skyld", må man nødvendigvis holde sig målet for øje. I casen er afspilningen af *En lærke letted* netop tænkt som dette sansende element, hvor målet er at engagere eleverne i en drøftelse af kilders bias i relation til ophavstidspunktet. Teksten er skrevet ganske kort tid efter og formidler på den måde det hav af følelser, der opstod i kølvandet på befrielsen. Den er altså ikke et nøgternt blik på fx årsager og virkninger. Den sansmæssige tilgang er på den måde ikke begrundet i, at eleverne skal genleve følelserne fra dengang. Det er derimod et sanseliggjort eksempel på, hvordan alle de kilder, de senere skal undersøge, er udtryk for vinkler, valg og fravalg. Ønsket er, at eleverne forstår med kroppen, hvad de efterfølgende skal kunne forholde sig til med hovedet, hvilket fx kommer til udtryk, når eleverne beskriver stemningen i sangen med umiddelbart modsatrettede ord som *glæde* og *sorg* eller *lykke* og *tristhed*.

Selvom dette eksempel er hentet fra undervisning i et eksternt læringsmiljø (Kolding Stadsarkiv), kan samme tilgang naturligvis benyttes i den daglige undervisning i skolen. Grundlæggende handler eksemplet om at aktivere sanserne, så den kognitivt analytiske dimension af undervisning ikke kommer til at stå alene. Andre eksempler på kropslige aktiviteter kunne være at besøge historiske spor i skolens nærområde, anvende rollespil eller bruge genstande i undervisningen som giver eleverne en taktil erfaring med et givent emne.

Der er hjemmel for denne tilgang i både kompetenceområderne *Historiebrug* og *Kildearbejde* (BUVM, 2019).

Problembaserede og anvendelsesorienterede aktiviteter

Historiefaget er kendetegnet ved at beskæftige sig med et genstandsfelt, som kan være noget uhåndgribeligt. Fortiden, forstået som det levede liv, er overstået, og skal vi have adgang til den, må vi anvende forskellige kildetyper til at danne os billeder af, hvordan det var dengang. Den grundlæggende præmis, når man underviser med originalkilder, understreger netop dette – kilderne er kontekstbundne brudstykker og ikke på forhånd oversat ind i en samlet fortælling eller en struktureret undersøgende ramme, som det er tilfældet med grundbøger eller didaktiske undervisningsportaler.

Ifølge rapporten *Motiverende undervisning ifølge børnene* (2024) er noget af det, eleverne selv efterspørger, at de oftere får mulighed for at: "... udforske emner, finde informationer eller løsninger, og hvor opgavens rammer er mere åbne." (Mandag Morgen, 2024) Adspurgte, hvad de oplever som anderledes ved at besøge Kolding Stadsarkiv i stedet for at være på skolen, svarer de blandt andet: "På skolen skal man bare søge på det, men her får vi mulighed for at se og røre ved gamle sager." Eller: "I skolen skal vi bare læse i bøgerne – her [på arkivet] kan man finde gamle ting – det er Indiana Jones." (Elev-citater fra 5.klasse, Aalykkeskolen)

Citaterne er ikke enestående, men noget vi hører ofte, når forløb på arkivet evalueres af eleverne selv. Det kan ses som et udtryk for, at eleverne oplever det problembaserede, undersøgende og anvendelsesorienterede som mindre autentisk i skolens vante rammer, end når de ifører sig de hvide handsker og bogstavelig talt selv får ansvaret for at vurdere, hvad kilderne kan sige om fortiden.

Skal det problem- og anvendelsesorienterede have autenticitet på skolen, er der noget at hente i en bredere forståelse af eksterne læringsmiljøer end den, jeg introducerede. Hvis man tænker skolens umiddelbare lokalområde som autentiske historiske rum, er der massere at hente. Selv de mindste landsbyer har en nedlagt brugs eller andet som kan danne udgangspunkt for en undersøgelse af udviklingen i området. Med denne tilgang handler det ofte om at finde potentialet i lokalområdet i stedet for at lade sig begrænse af det, man ikke kan finde – besættelsestiden fx.

Et eksempel på det problembaserede og anvendelsesorienterede ses i casen, hvor eleverne undersøger en erindring af Karen Abildskov fra Viuf, som var 12 år gammel, da krigen brød ud. Hun boede i et hjem, hvor en ung tysk soldat blev indkvarteret. Gennem Karens erindringer kan man få en forståelse af, at soldaten var en omgængelig og sympatisk ung mand – ikke som de "rigtige nazister", der ofte præger fortællingerne om 2. Verdenskrig. Men hvad er det egentlig kilden fortæller? At unge mænd var uvidende ofre fanget i nazismens net? At Karen ikke var gammel nok til at forstå krigens kompleksitet som 12-årig? At der er menneskelige værdier som går igen på tværs af ideologi og ophav? Som en konsekvens af, at kilderne ikke er fortolket på forhånd, må eleverne netop være med til at give svar på den slags spørgsmål. På den måde må eleven tages alvorligt som historieskabende i ret konkret forstand. Fortiden tolkes med en nutidig fortolkningsramme, som på den måde farver fortiden og lægger et lag på begivenhederne, som måske/måske ikke er reelt.

Aktiviteter med fokus på fremstilling af et produkt

En anden måde at arbejde historieskabende er ved at gøre historieundervisningen produktorienteret.

En del af prøven i skolefaget historie består i, at eleverne skal udarbejde et produkt, der: *"... understøtter besvarelsen af problemstillingen."* (BUVM, 2021, side 7) Det fremhæves også i vejledningen for faget, at eleverne skal have arbejdet med en variation af kulturteknikker (BUVM, 2021, side 15). Forstår man praksisfaglighed som produktorientering, kan man således argumentere for, at begrebet allerede er en central del af fagets styredokumenter. Spørgsmålet er, hvad der gør produktet til en del af en historiefaglig praksis?

Dette spørgsmål giver naturligvis anledning til en hel artikel i sig selv, men i denne sammenhæng giver casen i hvert fald ét bud. Som beskrevet i casen skal eleverne i forlængelse af kildeundersøgelsen fremhæve, hvad de oplever som det væsentlige ved kilderne. Det kunne de have gjort mundtligt som en fælles refleksion mellem elever eller mellem elever og underviser. I denne sammenhæng er det et bevidst valg, at eleverne skal lægge et farvet lag på et sort/hvidt foto for at understrege den faglige pointe om, at læserens blik farver forståelsen af, hvad der er væsentligt eller uvæsentligt i håndteringen af kilderne. Produktet får på den måde en understøttende funktion. Både i forhold til at understøtte erkendelsesmålet med forløbet, men også i forhold til at fastholde elevernes pointer frem mod en fælles opsamling på dagens undersøgelser.

Aktiviteter, der er erhvervsrettede

Det sidste element i operationaliseringen af, hvordan praksisfaglighed kan forstås, er måske også det mest konkrete. Hvilke erhvervsrettede praksisser ligger i umiddelbar forlængelse af skolefaget historie? I casens sammenhæng kunne der være tale om

en arkivar, en historiker eller for den sags skyld en journalist eller en forfatter. Det erhvervsrettede fremstår ikke tydeligt i casen, men italesættes ofte som en del af afrundingen, hvor eleverne gøres bevidste om, at den proces, de har gennemgået, til forveksling minder om den, en historiker gennemgår: hvilke kilder har jeg til rådighed og hvad kan de fortælle om dette eller hint? Det understreges derudover, at det er samme arbejde, der ligger til grund for de historiebøger, de møder i undervisningen – semantiske såvel som didaktiske.

Skal de eksterne læringsmiljøer bidrage til at understøtte folkeskolens formålsparagraf, som også handler om at fremme elevens alsidige udvikling (BUVM, 2006), kan den erhvervsrettede dimension ikke stå alene. Så hvorfor ikke gribe muligheden for at give eleverne en praktisk forståelse af relaterede fag(ligheder), når de alligevel er ude af huset?

Er eksterne læringsmiljøer svaret på praksisfaglighed?

Som nævnt i det foregående afsnit kan flere af de praksisfaglige elementer sagtens overføres fra eksternt læringsmiljø til egen klasse. Så hvorfor bruge dyrebar tid på at transportere 3.b fra Ødis Skole til Kolding?

Som det første kan man sige, at de samme elementer kan etableres i lokale byrum nær skolen, så transporten overflødiggøres. Eleverne skal ifølge det eksisterende faghæfte kunne bruge historiske spor til at opnå viden om fortiden og flere steder tilbyder skoletjenester undervisning på de omkringliggende skoler, hvor de introducerer til historiske spor og undersøgelser i og af lokalområdet.

Som nævnt tidligere kan eksterne læringsmiljøer forstås som alt fra det uformidlede byrum til den dedikerede skoletjeneste. Der er derfor heller ikke et entydigt svar på, om eksterne læringsmiljøer generelt kan understøtte den politiske ambition om øget praksisfaglighed. Tager man udgangspunkt i de de-

ciderede skoletjenester afhænger svaret af, hvorvidt der er mod til at lade eleverne foretage autentiske undersøgelser, der giver dem oplevelsen af en praksis, de ikke har mulighed for at møde i klasselokalet. Det er derfor både nødvendigt, at eksterne læringsmiljøer åbner sig mod skolernes pædagogisk-didaktiske rum samtidig med, at de fastholder deres særkende. Et arkiv eller et museum repræsenterer også en praktisk faglighed, som er noget andet end de fagligheder elever almindeligvis møder i skolen.

Forstår man praksisfaglighed som den fællesmængde, der udgøres af de fire dele i EVAs udlægning af begrebet, så har de eksterne læringsmiljøer mulighed for at påtage sig en vigtig funktion og sætte en retning for arbejdet praksisfaglighed, som det kan være svært for den enkelte lærer at nå i en hverdag med forskellige fag, klasser og elever. Casen fra Kolding Stadsarkiv tjener som illustration til at vise, hvordan man kan integrere alle fire dimensioner i et samlet didaktisk design.

Afrunding og spørgsmål til videre overvejelse

Som analysen viser, kan det at arbejde praksisfagligt forstås meget forskelligt. Bruger man EVAs definition af fænomenet til at analysere eksisterende undervisning, er det min påstand, at der allerede er elementer af praksisfaglighed i mange undervisningsforløb. Forløbet om kilder til besættelsestidens Kolding var ikke udviklet med praksisfaglighed for øje, da begrebet i sig selv er relativt nyt. Alligevel kan der udtrages elementer af forløbet, som kan bidrage til at illustrere, hvordan praksisfaglighed kan se ud i historieundervisningen.

Ud over at bidrage til begrebsafklaring, viser analysen, at skoletjenester har et stort potentiale i forhold til at realisere ambitionen om øget praksisfaglighed. Hvis det skal kunne inspirere den daglige undervisning, er det vigtigt at have for øje, hvilke grundlæggende forskelle der er mellem et eksternt lærings-

miljø og klasselokalet – fx rummets historiske autenticitet, adgang til originale kilder og repræsenterede fagligheder. Med andre ord; en direkte oversættelse er nok en utopi. Med det sagt, så peger analysen alligevel på elementer, der kan overføres til den daglige undervisning.

Spørgsmål til gruppearbejde eller fagteams:

- Hvilke kropslige og aktive elementer er der i din egen undervisning? Hvordan understøtter de det historiefaglige mål med undervisningen?
- På hvilke måder lægger din undervisning op til problembaserede og anvendelsesorienterede aktiviteter? Bruger du fx skolens nærområde til at finde historiske spor?
- Arbejder dine elever produktorienteret i undervisningen og hvordan bidrager produkterne til at understøtte de historiefaglige erkendelser?
- Ved dine elever, hvilke professioner eller fagligheder der ligger i umiddelbar forlængelse af faget og hvordan man kan bruge historie til at forstå verden i forskellige faglige sammenhænge?

Referencer

Børne- og Undervisningsministeriet (2006). *Folkeskolens formål*. Lokaliseret 16.10.2024 på: <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/om-folkeskolen-og-folkeskolens-formaal/folkeskolens-formaal>

Børne- og Undervisningsministeriet (2019). *Historie Fællesmål 2019 3. udgave*. Lokaliseret 16.10.2024 på: https://emu.dk/sites/default/files/2023-06/gsk_historie_f%C3%A6lles%20m%C3%A5l%202023.pdf

Børne- og Undervisningsministeriet (2021). *Vejledning til folkeskolens prøver i historie, samfundsfag og kristendomskundskab i 9. klasse*. Lokaliseret 16.10.2024 på: <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf21/okt/210110-vejledning-til-folkeskolens-proever-i-historie-samfundsfag-og-kristendomskundskab-i-9--klasse.pdf>

Børne- og Undervisningsministeriet (2024). *Den åbne skole*. Lokaliseret 29.11.2024 på: <https://www.uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/den-aabne-skole>

EVA – Danmarks evalueringsinstitut (2019). *Praksisfaglighed i skolen*. Lokaliseret på: <https://www.eva.dk/grundskole/praksisfaglighed-skolen>

EVA – Danmarks evalueringsinstitut (2023). *Kortlægning af folkeskolers arbejde med praksisfaglighed* Lokaliseret 16.10.2024 på: <https://eva.dk/Media/638348648898075597/Kortl%C3%A6gning%20af%20praksisfaglighed.pdf>

Knudsen, H. E. & Poulsen, J. Aa. (2016). *Historiefaget i fokus – dokumentationsindsatsen*. HistorieLab.

LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen (2024). *Motiverende undervisning – ifølge børnene*. Lokaliseret 16.10.2024 på: https://taenketanken.mm.dk/wp-content/uploads/2024/09/TMM-Motiverende-undervisning-2024_Samlet-WEB-opdateret-SEP24.pdf

Regeringen (2018). *Aftale om styrket praksisfaglighed i skolen*. Lokaliseret 16.10.2024 på: <https://www.regeringen.dk/media/5650/180612-aftale-om-styrket-praksisfaglighed-i-folkeskolen-ny.pdf>